

Vaszilij Bogdanov verseiből

Sztavrogin ingerült

„Jártam ködben, sárban, mindenféle fényben,
nem is sejtve, hogy mit akar a *másik*,
jégesőben, hóban. Végre ideértem.
Hazug álszentek! Gazember mind egy szálíg.
Kár, hogy nem maradtam tétlen, észrevétlen.
Már unom a blódlit. – És a hősünk ásít. –
Kérdőjelek sötét, néma éjjelében
elfelejtem őket, a nagy robbanásig.”

Ezekben az években – a vers számításaink szerint a hatvanas évek elején íródhatott, minden valószínűség szerint 1961-ben – nagyapám egyre többet olvasta újra és újra nagy élvezettel az orosz klasszikusokat, már lefordította Anna Seghers mérföldhosszú regényeit (Út az éjszakában, A februári út, A holtak nem vénülnek, Döntés, A bizalom, A hetedik kereszt). Már nem vállalt próza-, csak versfordítást, így több ideje maradt Puskinra, Lermontovra, Gogolra, Tolsztojra, Turgenyevre és mindenekelőtt Dosztojevszkijre. Az ördögök mindig is izgatta... A vers egyfajta bizarr Sztavrogin-monológ. Megjelentetésével nem is kísérletezett. – Tatjana Bogdanova

Álom. Az elhagyatott nyaraló

Ott voltam az elhagyott nyaralóban. Éjszaka.
Iszonyúan fáj a fejem, meglepetten észleltem,
hogy felöltözve fekszem egy ágyon,
villanyt gyújtottam volna, de elvették az áramot.
Káromkodva mászkáltam ide-oda, valami innivalót

kerestem a sötét szobában, de nem találtam.
Mindennek nekiütődtem. Az volt az érzésem,
hogy a másik szobában valahol ott ódöng
álmatlanul Zosczenko is, négy éve halott barátom,
akivel itt, ebben a koszlott, lerobbant,
Ladoga-tó-parti nyaralóban annyiszor vodkáztunk együtt,
fáradtan az evezéstől, az úszástól, az érzelmek rohamától.
Az ablakhoz vánszorogtam, sötéten morajlott a tó,
villámok cikáztak az égen, már esett,
felhők takarták a holdat. Döntöttem, kimegyek,
megkeresem a barátom, s egyúttal valami innivalót is,
szám annyira kiszáradt, hogy nyelni sem tudtam.
Tarkóm tompán szaggatott. A falat tapogatva
botorkáltam el az ajtóig, és akkor ért az első meglepetés.
Zárva volt. Vajon hol a nyavalyában lehet a kulcs?
Már üvöltöttem az idegességtől, számoltam húszig,
hogy megnyugodjak, s a szemem is szokjon végre már
hozzá a sötétséghez. Tapogatózni kezdtem megint,
persze ott is volt a zárban. Hol lehetett volna?
Elfördítotam, máris kinyílt az ajtó, és ott vánszorogtam
a sötét folyosón, távoli szobákból régen halott
fürdővendégek danolása hallatszott, valahol
a második emeleten hosszan, csilingelve nevetett
egy azóta bizonyára halott szépasszony,
csiklandozták volna? Vagy vicceket meséltek neki
atlétatrikós fiatalemberek? Nem is titkolva
„hátsó” szándékukat. Na, vajon mit akarhattak volna tőle?
A falat tapogatva jutottam el a lépcsőfeljáróig,
közben a fejemben már összeállott úgy-ahogy
az üdülőház térképe, mély lélegzetet véve indultam lefelé,
féltem, ha tovább is itt kóválygok, ezen az emeleten,
előbb-utóbb eltévedek a folyosók áttekinthetetlen labirintusában,
s megőrülök a bizonytalanságtól és a félelemtől.
Hogyhogy nincsen itt senki? Egyedül lennék
ebben a lerobbant épületben, amelyről annyi
szófia beszéd terjengett, állítólag meggyilkolt lányok
vannak befalazva, s kacér kísérteteik vissza-visszajárnak
a holtakat bosszantani. Perverz szokásaikról is
sokat beszéltek, állítólag szerették meglóvagalni a férfiakat,
oldalukba bökték a talpuk, gyí, macsi, kiabálták,

gyí, macsi, Pétervárra, gyí! De amikor a felgerjedt lovacsákák
jogaikat követelve tárták szét fehér combjuk,
maguk alá teperve az úrlovas nőt,
megrettenve jöhettek rá, hogy egy csontvázval ölelkeznek,
s még hallották a távolodó kísértetlány gonosz kacagását.
Lépcsőt lépcső után tapogatva, el ne essek,
értem le a földszintre. Számoltam közben,
hatvankilenc lépcsőfokot tapogattam ki,
lehet, hogy tévedtem, s hetvenegyet?
Ezek szerint a harmadik emeleten lehetett a szobám.
Az ebédlőben is sötét volt, bár az ablakokon keresztül,
a fel-felvillanó villámok fényében már jobban
tudtam tájékozódni. Hirtelen iszonyú,
már-már elviselhetetlen szomjúságot éreztem.
Eltapogatóztam az asztalig, csak maradt valami
az esti mulatságból, hiszen ihattunk is az este Zoscenkóval.
Vajon hol lehet? Kiszáradt a szám. Remegtem.
És akkor hirtelen gyúltak fel Iljics lámpái, amikor már
nem is reméltem, és az asztalon megláttam a dáridó romjait.
Valaki cigarettát nyomott el a majonézes tálban.
A disznó. Nők is lehettek velünk, rúzsfoltosak voltak
a pezsgőspoharak, s a hamutartókban elnyomott cigaretták.
Kik lehettek vajon?! Rossz előérzetem támadt. Megborzongtam.
Kerestem egy vodkásüveget, még lötyögött valami az alján.
Meghúztam, eláradt bennem, megnyugtató,
látásom kitisztult, tarkóm se szaggatott már annyira,
majd egy vizespalackot is találva nyakaltam az ásványvizet,
majd megittam a maradék vodkát, s kerestem sört is,
volt még két bontatlan üveg, az egyiket
ott hagyva Zoscenkónak, hátha hamarabb ideér,
a keresésére indultam. Változatlanul nem akartak
derengeni az esti multság képei.
Kikkel ittuk le magunkat már megint, istenem?
Elindultam felfelé, a harmadik emeletre.
Kissé zavarba jöttem, nem voltam biztos benne,
hogy melyik folyosóról jöttem idáig, hol lehet a szobám?!Számát nem tudtam megnézni, hiszen
amikor elindultam, még sötét volt...
Találomra egy bal oldali folyosón indultam el,
s hirtelen újra sötét lett, mint bika szarvában.

Káromkodtam. Valaki alighanem szórakozik velem.
A kurva anyját! Ittam volna egy kis sört,
de elfelejtettem kinyitni, és persze nem volt nálam nyitó.
A táskámban maradt, a táskám pedig a szobában.
Álltam a lerobbant üdülő egyik
harmadik emeleti folyosóján, s arra gondoltam,
ha visszafordulok, s ismét megkockáztatom
az aláereszkedést a földszintre, megtalálom-e vajon
még egyszer a bejárati ajtót, hogy kijuthassak végre
ebből az átkozott épületbányából?! Valahonnan
ismét egy nő csilingelő nevetése hallatszott.
De mi lesz, indultam el tétován, lépcsőt lépcső után
tapogatva, ha zárva lesz az ajtó, és nem lesz benne a kulcs?
Künn változatlanul dörgött és villámlott,
és egyre erősödött a zuhogás. Mi lesz,
ha nem tudok kijutni innen, vacogtam. Ha bezártak?

A vers, amint nagyapám utal rá, négy évvel felejthetetlen barátja, Mihail Zosczenko halála után, tehát 1962-ben íródott, s valószínűleg egy régi élményüket eleveníti fel. Léna nagymama páratlan emlékezete szerint, amely jelentős és jelentéktelen eseményeket egyként megőrzött, a negyvenes évek végén, Szibériából való visszatérésük után és az ötvenes évek elején, Zosczenko megbetegedéséig, hetente kétszer-háromszor mentek el evezni, s ilyenkor általában a sport-üdülőben aludtak, amelynek vezetője nagy tisztelőjük volt, és ilyenkor, mert az igazgató elvtárs is nagy szivacs volt, nyilván ittak is. Egy ilyen sajtószerű esetet elevenít fel a vers, amikor a másnapos nagyapa éjszaka eltéved az üdülőben, de ezt a bizorrral nyomasztó élményt nem tágítja ki, nem növeli meg, kissé száraz önmegtartóztatással és nem kevés öniróniával számol be tévelygéseiről, de a külső jelék s az egész elhagyott nyaraló elveszejtő atmoszférája miatt, valami latens fenyegetettséget is érezni. – Tatjana Bogdanova

Akakij Akakijevics cselszövései

Ha megjő Léna? Nem tudom, mikor jön?
Magam vagyok ezen a kora őszen
a kerti házban és persze a rigók,
verebek, szarkák, sarokban a pók,
Akakij Akakijevics. Legyeket
les és néha – van szeme? – rám mered.
S künn koppanva hullanak a császárkörték.

A sorsunkat már valakik bemérték?
Egy fél üveg bor kitarthat-e estig?
Kék-e az ég, vagy valakik kifestik?
S közben közöttünk láthatatlanul
munkálkodnak, de semmi nem javul.
Ha megjön Léna, akkor elmesélem
Akakij ügyeit, hisz végignéztem,
hogyan hálózott be egy döglegyet,
mily cselekkel, hogyan mesterkedett.
Rémálmomban már engem is elkapott,
kicsi lettem, és becsalogatott
hálójába. Ott vergődött szívem,
lüktetett védtelenül, vörösen.
És én *szívtelen* kapálóztam egyre,
nehogy a mérgét mégis kieressze?
Felriadtam. Ó, mintha tudta volna,
túl messze ment, és beletelik a sorsa,
egy repedésbe menekült sietve,
én ott álltam, seprűvel fenyegetve.
Hálóját könyörtelen lesepertem,
míg ő meglapult a repedésben.
Megint megláttam pulzáló szívem,
hálójában vergődött védtelen.
Tűkkel szurkáltam, de nem értem el.
És rám zuhant az est félelmeivel,
hogyan elalszom és megint rabul ejt,
Akakij makacs, semmit nem felejt.
Káromkodva forraltam tál vizet,
és leöntöttem mind a réseket,
de már nem volt ott. Ki tudja, hol bujkált?
A ház körül kerengve vártam Lénát.
De ma sem jött meg. Rám zuhant az este.
Seprűvel álltam Akakijra lesve,
de tízkor persze elvették a villanyt.
A sötétségben – van szeme! – megvillant.
És tudtam, mindenképpen elveszek!
Becserkészett a sunyi örület,
sűrű, hálózövésű depresszió.
Künn esni kezdett. Háborgott a tó.
Fények villantak. Mégis megjött Léna.

„Mennyit ihattál?” És kikotorta
a résből Akakij torz maradékát.
És körös-körül lobogtak a gyertyák.
„Hisz nem vagy részeg!” – nézett rám döbbenet,
a körték mélán koppantak a kertben.
Dobolt az eső a ház tetején,
és visszatért a csalfa, vak remény,
hogy talán mégse veszett el még minden.
Néztük egymást a hazug gyertyafényben.
És én tovább harcoltam Akakijjal,
a halálból is rám meredő pókkal.

Az a groteszk vallomás is a hatvanas évek elején keletkezhetett, akkoriban nagyapa szinte az egész évet a nyaralóban töltötte, amelyet rendbe hozattak, és csináltattak egy kandallót is. Ott, szeretett kertjében írt tavasztól ősziig, a díófa alatti kőasztalnál, a teraszon vagy a nyaralóban, a keletre néző szobában. A pókkal történő sajátos élménye is jelzi, hogy nehezen bírta az egyedüllétet. Idegileg is ki lehetett merülve, s Léna nagymama szerint ivott is, ami nem tett jót zaklatott lelkiállapotának, és sokat fantáziált. Még annyit el kell mondani, hogy Akakij Akakijevics, a pók, tíz év elmúltával is feltűnik majd félelmetes kísértőként a verseiben, tehát nem felejtette el... Ideggyógyászhoz is fordult, de a fiatal orvosnő, amikor elbeszélgetett vele és kifaggatta életéről, azt ajánlotta, hogy éppen elég egyéb oka lehetne a félelemre és a rettegésre, de ha már a pók jön elő állandóan, igyekezzon legyőzni viszolygását a pókoktól, a pókfóbiáját, s olvassa újra Alekszej Tolsztoj Aelita című regényét, ahol szó van a fenyegető és félelmetes Mars-beli pókbolyokról, hiszen csak így gyűrheti le a viszolygást és hallucinatorikus fantáziálásait... – Tatjana Bogdanova

A revizor

Egy visszatérő álom nyugöz le és megőrjít.
Hosszú, sötét köpönyeg lebeg rajtam a szélben,
amint előredőlve, egy sáros utcán megyek,
hallom, amint zárulnak a kapuk és az ajtók,
s a függönyök libegnek, a pusmogás megőrjít.
„A revizor!” – suttogják hátam mögött valakik,
de mire megfordulok, eltűnnek már az árnyak.
Tágas térre érek ki, hirtelen népesül be,
szikár, nyársat nyelt urak, kövér és kancsal hordók,
dámák hosszú ruhában, kardcsörtető főtisztek.

„A revizor!” – mondják, s én hiába forgolódom,
mert nem látom sehol sem a rettegett ellenőrt.
„Hol a revizor?” – kértem, mire a főkormányzó,
alacsony, kopasz férfi, tisztelettel hajol meg,
mellkasán összecsendül számos kitüntetése.
„De hát ön az, tisztelt úr! – mondja szemembe nézve. –
Mióta önre várunk. A megértését kérjük,
amiért készületlen ért mégis érkezése!”
Mintha színpadon lennék, csupa sunyi tekintet,
rajongó, lelkes hölgyek. Itt a rendőrfelügyelő is,
az adóvégrehajtók. Két tábornokot látok
díszes egyenruhában. A hivatalnoki kar
alázatosan hajlong, kopott könyökvédők
villognak ellenfényben. A kormányzó karon fog.
A helyzet bonyolódik. De hát ez mégsem színház,
nézek körül zavartan. „A revizor! – suttogják. –
Akit régóta várunk, reméljük, elnéző lesz,
nem büntet meg bennünket!” Mire egy alamuszi
írnok elvigyorodik. „Hiába povedáltok.
Revizor! Átlát rajtunk, akár ablaküvegen.
Hiába hazudoztok, tudja, hogy loptunk, csaltunk,
s lesújt ránk, meglátjátok, a törvény szigorával!”
Egyszerre térdre esnek, könnyezve könyörögnek,
és én nem értek semmit. Felriadok. Hideg ráz.
Hol jártam én álmomban? S miért voltam revizor?
De hát az nem volt színház, noha Gogol megírta.
És éjjel ismétlődik. Halott orosz városban
állok a piactéren, a kezem csókolgatják,
zsebembe bankót dugnak, csörgő aranytallérok
gurulnak szét a sárban. S még mindig nem tudom, hogy
mit is kívánnak tőlem? Mért is vagyok revizor?
Mit kéne leleplezzek? Ködbe fül újra minden.

A vers szintén a hatvanas évek elején íródott. Gogol revizora mindig is megejtette nagyapámat. A groteszk látomás megjelentetésével sem kísérletezett, ahogyan Léna nagymama elmesélte, amikor felolvasta neki, vigyorogva kérdezte: „Ehhez mit szólnának a nagy szovjet szerkesztők? Mit gondolsz, tetszene nekik?” Mit mondhattam volna, próbálja meg? Nem volt értelme... Ez a vers is sokban különbözött a szovjet költészetben akkoriban uralkodó verstípustól, hogy kísérletezni is felesleges volt. Kéziratban maradt. – Tatjana Bogdanova